

چاویکه وتن
له گهله هونه رمه ند
شده هر پار جه مشیدی

بیل او آز

کو فاریکی مانگانه‌ی تایبهت به موزیک و گورانییه
دوزگای موزیک و کله بوروی کورد در گردکات
گهلاویتی ۲۷۰۸ • ته مموزی ۲۰۰۸

شده بربرده و
شه قام و عهلي
لیکو لینه و یه که
موزیک و سه مای پیشانگه
پیشی موسیقای تایبزی پیش
سالی ۱۹۷۵ = ۱۹۷۶
ظاهرستا موج جنبا پیرزاده
(۱۹۶۹ = ۱۹۷۰)
کانیک و بند دهدوبت
موزیکی کورد تیزنا
روشی و تیکستی
فوکلوری

شده هریار:
ئه مرۆ بۆ باشووری کورستان هاتووم، بەو مەبەستەی
موزیکی پەسەنی کوردى لێرە لە باشووری کورستان باستر بناس.

www.shahriyarjamshidi.com

چاو پیکه و تن له گه ل
هونه رمه ند

"شہریار جہ مشیدی"

دیمانہ: وریا ئە حمەد

پیکه
چاول

لئه هر بار غولام جه عغهه جه مشیدي

شههرياري جه مشيدى سالى (1971) له شاري (كرماشان) له بناري كيوي (يىستوناي بىزىسى) سەد تەرز هاتۇتە دنیاوه. سالى (1997) بىرلانىمى (لىسانس - بهكەلۈرىيۆس)اي لە دانىشگای تاران - كۆلىزى ھونەرە جوانەكان - بېشى موزىك بەددەست ھېتىناوه. سەرفتا لە تەمەنى (16-17) سالىدا لە كرماشان لە سەر دەستى (مەحمۇدى مىرناتى) كە ھونەرەندىتكى كوردى خەلکى كرماشانە، دەستى بە فىرىيۇنى ئامىزى كەمانچە كردووه، نەوكاتەي دەستى بە فىرىيۇونى ئەم ئامىزە كردووه، سەردەمى شەپى (عىزاق - ئىرمان) بۇوه، بۇيە زۇر ناپەزايى مال و دەرسى كەمانچە كەنەيش لەلايەكى دى تووش ھاتۇو، تا دواجار بە يېزارى و بە ناچارى شارى (كرماشان)اي جىتەيلەوە و بەربو (تاران) سەرى خۆي ھەلگەرتۇو، خۆشىبەختانە ھەر ئەم سالە لە كۆلىزى ھونەرە جوانەكانى تاران - لە بېشى موزىكدا قبولى بۇ ھاتۇو.

لە وەلامى پرسىيارىتكى ئىتمەدا گوتى: لە تاران لە دەكەممەوە كە ئەممە خۇىندۇوە وئەم قىسىمە بە راست كۆلىزى موزىكدا نۇتى كىتىبەكانى: (ھونەرستان و تەبول دەزانم).
* دىسان لە كىتىبى (سەياحەتنامەي ئەولىيا چەلەبى) دا حەسىن سەبا) كە لە ئەسلىدا بۇ ئامىزى (كەمان -
نووسراوه: ئامىزى (كەمانچە) لاي عەرب (ارەبابى) يە و Violin) نووسراون، بۇ ئامىزى (كەمانچە - جۆزە)
يە كەمجار (فارابى) دايھەتىناوه، {2} ئەم زانايە دواجار لە ش بەكارىيان دىنسن.
چلاواز: وەك گەنجلەتكى دەرچووى كۆلىزى موزىك دەرىارەمىزىوو ئامىزى كەمانچە چىت لايە؟
* هەرودە (ئىندوارد بىراون) دەلى: لە سەددى (17) وەلام: ئەم قىسىمە (ھېنرى جۆرج فارمەر) كە
ئىنۋەش لە كىتىبى (ئامىزەكانى مۇسىقايى كوردى) {1} دا ناماژەتان پىنداوه، كە دەلى: (دانىشتوانى شارى -
مەككە - خودى ئامىزى كەمانچە و ناوه فارسييە كەشيان لە خەلکى ولاتى (ميسىرا) داد، وەرگەرت و ئەوانىش لە (ئەيىوبىيەكان) داد، فىرى بۇون! جا گوتى: مەنيش جەخت زىندارە وەرگىراوه!

«که مانچه یه کی بچووک به ناوی (بورهان) له فرهنهنگی (نازم نوته با) ای فارسیدا ناوی هاتووه، میزروی بو (۶۰۰ - ۷۰۰) سال پیش ده گیرنده.

«دلین له تورکیاش نامیرنکی که مانچه دوو ژئ به ناوی (نه حمید قولو شوکور) اه بوده. چلاواز: وک بزانن له ولاطی نیراندا چمن جوئر نامیری که مانچه هه یه؟ ولام:

(۱) له (تورکومان سه هرا) له باکووری نیراندا نامیرنکی (که مانچه) هه یه، جاران سی ژئی هدبوو دهنگی تیزه.

(۲) له ناوچه (لورستان) نامیرنکی که مانچه هه یه، جاران سی ژئی بوده و هم ژئیه دوو دانه بود، واته ندو سی ژئیه له راستیدا (۶) ژئ بوده، هم دوو ژئ له وانه یه ک دنگ کوک کراون! نامیره که نه مرق چوار ژئی تاکی هه یه، نه مهیان وک نامیری (Violin) (Re.La.Re.La) روزه دلاتی کوک ده کریت.

(۳) نامیری که مانچه نیرانی وک نامیری (Violin) (واید و (۴) ژئی هه یه و به مجوزه کوک ده کریت (Sol.Re.La.Mi).

(۴) که مانچه یه کی دی له ناوچه (بلوچستان) ای نزیک به سنوری (پاکستان) هه یه.

(۵) موزیکی (قهشقایی) به ختیاریه کان، نامیری (که مانچه) شه مانه (کاسه) ای نامیره که له کاسه هه مان نامیری ناوچه کانی تر گه وردترد، بؤیه دهنگی نامیره که شیان له هی نهوانی تر باس یا گه تر، زاراویان لووریه!

له
ولامی پرسیارنکی دیکه چلاوازدا
دهیارهی ستایل یان شیوازه کانی
موزیک له نیراندا گوتی:
موزیکی ناوچه کانی (نازیابی جان
و تورکومان) نزیکن! هم چنده گهر
به قوولی توڑینه و بکهین. هست
به ورده جیاوازی نیوانی نه مانه ش
ده کهین!
موزیکی ناوچه کانی: (لوور) و
به ختیاری اش نزیکن، که مانچه
شه مانه (کاسه) ای نامیره که له
کاسه هی هه مان نامیری ناوچه کانی تر
گه وردترد، بؤیه دهنگی نامیره که شیان
له هی نهوانی تر باس یا گه تر،
زاراویان لووریه!
موزیکی ناوچه کانی تر: هی

فارسه کان
(موسیکی سوننه تی) نیرانه، که هی
سهرده می (سه فهودیه کان) اه، بؤیان
ماوهده و لمه سر حدوت (ده زگا) -
مهقام ای موزیکی نیران ساز کاره!
چلاواز: دوای نهوهی ماوهی (۱۱)
ساله خویندنی کولیزت تعواو کردوه،
ده کری بؤمان باس کهیت، لدو کانه و
تا نه مرق له گدل چمن گروپ
و تیپی موزیکدا کارت کرده ووه?
هدروهها تا نه مرق چمن بدراهه مت
وک: پارچه ناوازی موزیک بیت، با
گورانی یا نیترتان داناوه?
ولام: جاری یه کم له گدل
گروپیتک به ناوی (چه کاد) که
کاریان موزیکی سوننه تی فارسی

بوو، کارم کرد، نامیزدکانی نه و گروپه بربستی بونون له:
وەلام: به مەبەستى (کۆنسىرت) تا نەمرۆ تەنبا بو
شارى (دویەي) چۈرمە، نەويش لە گەل گروپى فارسدا
بووه نەك كورد! جىڭە لەوه تا نەمرۆ (٤-٥) جارىش بو
باشۇرى كوردىستان بو چاپىنكەوتىنى سەتەلايتەكانى:
كوردىستان TV و نەورقاز TV وجارىكىش كوردىستان بو
تاران بو لام هاتوون ھەر بو چاپىنكەوتىن.
چلاواز: حەز دەكەين بىزانىن پەۋەزەي ھونەرى داھاتووتان
چىيىه؟

وەلام: يەكم پەۋەزەم شەودىيە (كۆمپانيا) يەك يەۋەزىمەدە،
بلاوکردنەوەي بەرھەمە نۇنكەم بو بىگىتە نەستۇ، جىڭە
لەوه ھەندى (نۇتەي) تاوازەكانى خۇم لايە، گەز بىكىت
بە چاپىان بىگەيەنم، لە داھاتورىدا دەمەوى كىتىپىك بو
فيئريونى نامىزى (كەمانچە) بنووسم، ھەرودەنەمرۆ
كە بو باشۇرى كوردىستان هاتووم، بەو مەبەستەي
مۇزىكى رەسمى كوردى ليزە
لە باشۇرى كوردىستان باشتى
بناسم.

چلاواز:
بەر لەوهى
دانىشىن باسى
(كەمانچە)

زەنپىنى
ھونەرمەندى نەمر (میرزادە) تان
كىد، حەز دەكەم نەختى بو خوتىنەرانى
چلاوازىشى باس كەيت؟

وەلام: مامۇستا میرزادە واندى
نامىزى كەمانچەي پىن گوتووم، بەلام
وانە گوتىنەكە بەو شىۋىدە بوبە: نەو نامىزى
(كەمانچە) اى دەزدى وەنېش سەيرى دەست
پەنجه وشىۋە گىتنى كەمانچە و كەوانەكەي و ورددەكارى
پەنجه كانىم دەكىد و سوودم لە ھەمۇ نەوانە دەبىنى!
میرزادەي پايەبەرز لە زەنپىنى كەمانچەدا شىۋازىنى
تاپىت بە خۆى ھەبۇو، لە زەنپىنى كەمانچەي كەسەنلىكى
تر نەدەچۇو! لە سەرتاپايى تىزاندا بىگەرىتىت نەو شىۋازە

بوو، کارم کرد، نامىزدکانى نه و گروپه بربستى بونون له:
نامىزى (قىچەك) كە نىزىكى نامىزى (كەمانچەيە) اولە
نەسلدا هي ناوجەي (بلۇچستان)، ھەرچەندە نەمرۆ
بۇتە نامىزىنى (مېللى) لە سەرتاپايى تىزان، ھەرودە
نامىزى (سەنتور، نامىزى تار، نامىزى (بەم تار —
باس تار)، نامىزى (تونبەك — زەرب)، نامىزى عەود.
ھەرودە سالى (٢٠٠٣) كە بو يەكمەجار لە ژيانم
دا بوبە دابەشكار و سەرپەرشتىيارى تىپى مۇزىكى
(ژىوار).

ھەر سالى (٢٠٠٣) بوبە، تىپى مۇزىكى (دەلان)
م دامەزرايد، نەممەش وەك رېزلىتىن و خورصەت دانان
بو ھونەرمەندى نەمر (قادر دەلان). لەوكاتەوه تا
نەمرۆ كاردەكەم، دوابەرنامەي تىپى دەلان لە سالى
(٢٠٠٧) بوبە، لەو كۆنسىرتەي دوايىدا تەنبا نامىزەكانى
(Percussion) واتە (كۆوبەسى — رەزم) و نامىزى
(دۇوتار) {٤} و نامىزى (كەمانچە) بوبەن، زۇوتىر تىپى
دەلان لە رەسى ۋەزىر مۇزىكىزەنانەوە گەورەتى بوبە،
يەكمە كۆنسىرتى نەو تىپە لە سالى (٢٠٠٤) لە ھۆلى
(پەۋەتكى) لە (تاران) بوبە، ھەر نەو سالە (كاپىت)
ئىكمان بو گۇرانىبىز (يەدوللای پەھمانى) بە تۆمار
گەياند، نەمرۇش بەرھەمەنلىكى نۇنم بە ناوى (دەنگى
كۆنستان) تۆمار كەردوو، كە تەنبا مۇزىكە و بە نامىزەكانى
(كەمانچە) و (Percussion) تۆمار كراوه، جىڭە
لەوه چەندىن تاوازى نۇنم بو ھۆنراوهى شاعيرانى وەك
(عەبدۇللا پەشىۋ) دانادە، ماۋەتەوە رېنگەم بو بىرەخسەت
و ئەم تاوازانەم بە تۆمار بىگەيەنم.

چلاواز: بەپاي تىپە باشتىرين كەمانچەزەنانى كوردى
پەۋەللات كامانەن؟

وەلام: ناتوانىن بلىيىن باشتىرين كەمانچەزەنان! بەلام
دەكرى بلىيىن ناودارتىنیان كە نەمانەن:

١) كەيەنلى كەلھور: خەلکى (كىرماشان) و ستايلى
تاپىتى خۆى ھەيە، كە ستايلى سوننەتى كىرماشانە يان
ستايلى ناوجەيىه.

٢) نەردەشىز كامكار.

٣) سەعىدى فەرەج پۇور.
نەوانەي ناوم بىردىن بە توانان و بەردىۋامىشىن
لەكاركىدىن.

چلاواز: ئايَا تا نەمرۆ بو دەرەھەي تىزان بو كارى
(كۆنسىرت) و مۇزىك چۈرىتە؟ گەر بەللىن بو چەن شۇين

کردنی مسوی کهوانه که یه، هرچی کهوانی نامیزی
که مانچه یه، به پنهانه توند دخاود دکریت، که مانچه زدن
کاری توند کردنی مسوه کانی کهوانه که به پنهانه ده کات
وله زیر کوئنترولی خوی دایه، بهو هویه و دواه به جوزی
گرتنی ندو کهوانه یه که مانچه وه، ته کنیکی زورتری
له اکهوان - قهوسای نامیزی (که مان - Violin) پی ده کریت!

چلاواز: شهی دهیارهی (کوک)ای نامیزی
که مانچه، چمن جوئر کوک هدیه؟

و دلام: دوو جوئر کوک کردنی که مانچه
له نیزاندا باود:

(La.Mi.La.Mi) (۱)

(La.Re.La.Re) (۲)

(۳) جیا لمهانه سه رده کوکی تایبه تیش
شهیه: شمه بیان کاتیک که مانچه زدن بُ نمونه
مهقامی (سیگا) بژ دنیت، نه گمر مهقامه که
بُ نمونه له سه (La) کارابوو، ژنی پیشتر
همان نوتی (La) کاربیمول) به لام نوکتا فیک
نرمتر کوک ده کات! شمه ش بُ شیرینتر کردنی
ژ دینه که یه تی.

چلاواز: شهی گهر پرسین توانای

نم نامیزی (که مانچه یه)

مه به ستمان له پوی توانا

و پویه دری دهنگی

نامیزه که یه، بُ نمونه

ده مانه وی بزانین

که مانچه له ج

نو تیکی

گره وه

نیه! چونکه تایبه ت بُو به خوی.
چلاواز: و دک که مانچه ژنیکی نه کادیمی گهر ده کریت،
نهندی باسی ته کنیکی نه نامیزه مان بُو بکهیت؟
و دلام: زوربهی ته کنیکه کانی نامیزی که مانچه و دک
ته کنیکی نامیزه ژنیداره کانی دیکهی جیهانه، له گدل
نه دشدا ههندی ته کنیکی تایبه تمهند به خوی همیه! بُو
نمونه: ههندی نوتی (استه کاتو)

ههندی، که به توانای خوت

ده تانیت له نامیزه ده دهی

کهیت! ههروهها نه نه (کهوانه)

یدی نامیزی (که مانچه)

ی پی ده زنریت، له گدل

ندو (کهوانه) یهی نامیزی

(که مان - Violin)

ی پی ده زنریت جیان،

ندهمه دوایی (بورغوا)

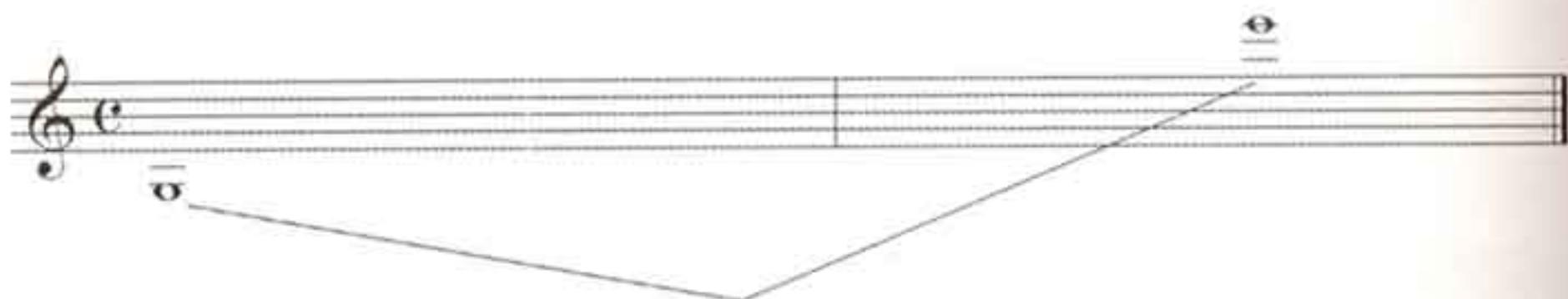
ی ههیه، ندهمه ش بُو

توند کردن و شل

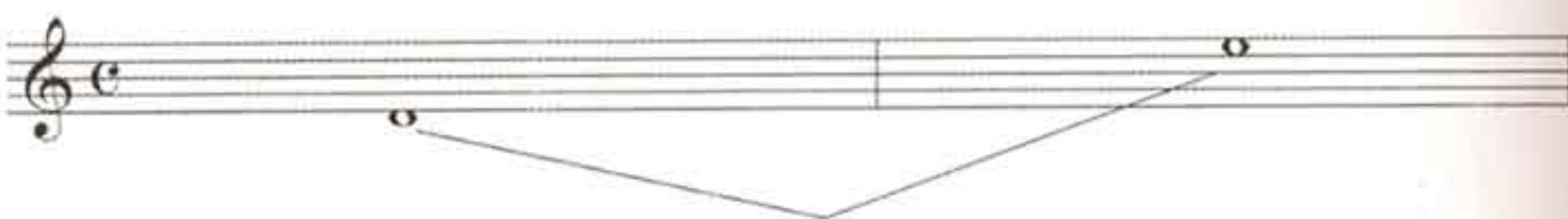
دست پی دهکات و تا چ نوتنیکی بدرز دهتوانیت سه رکه ویت؟

کوکی ئامیری کەمانچە

کەله نوتی (سوی) یا (لا)ی گری ژیز هدر پینج هیله کەوه تا نوتی (می ای سەر هەر پینج هیله کانه وە شەو نوتیبەی خەتىك بە ناویدا و دووش لە ژیزبایه تى!

شەھريار هەروەها گوتى: خۇشتىن دەنگە كانى نەم نامىرى كەمانچە يەي سەر چۆك، لە نوتی (Re)ی گری ژیز هیلى يەكەم دەست پى دەكەت و تا نوتی (Mi) ناوەند شەودى دەكەۋىتە ناو بۆشائى چواردەمەوە.

(۱) وریا ئەحمدە، كېتىيى (ئامىرى كەنى مۇسیقايى كوردى) سالى (۱۹۸۹) چاپخانەي رۇشنىبىرى ھەولىز. لەپەرە (۱۵۴).

(۲) ھەندى ئەس واي بۇ دەچن كە ئامىرى (رېباھە) ئارەبە بىابان نىشىتەكان، كۆنتر ھەم رەسەنتر بىت لە ئامىرى (رېباھ - كەمانچە)! كەچى بە پىتى شۇنتەوارە جىماوەكان ساغ بۇۋەتەوە، ئامىرى (كەمانچە) كە (كاىسە - سەدووقى دەنگ اى خە، گەلەتك لە ئامىرى (رېباھە) ئاكىشىمى كۆنترە.

(۳) قەشقەمىي: شەھريار دەلى: قەشقەمىي تۈركى مۇھاجىرن! كاتىن (رەزا شا) بېش (۱۰۰) سال ئەوانەي راونا، بۇ لای لوورەكانى بەختىيارى رايان كرد! دىسان لە وەلامى پرسىاري چلاوازدا بۇ نەڑادى (بەختىيارى) يەكان؟ كاك شەھريار گوتى: نەڑاد يَا نەسلى (بەختىيارى) لوورىن، ئەوانە ھەمووى لم كېتىيى (مەردۇخى) بە ناوى (امىزۇيى كوردىستان)دا نۇسراون.

(۴) ئامىرى (دۇوتار) ھى كورددەكانى دانىشتۇرى ناوچەي (خوراسان)، جىڭە لە كورد (تۈركومان) و (قۇرۇچان) بىش بەكارى دەھىتىن، لە ئىزىزدا چەند بەرە باكۈر بېچىن، تا (تاجىك) و (قرقىز) بېگە لە (ئەرمەنستان) يېش نەم ئامىرى بەكاردىت، بەلام لە دوو شۇتنى يەكەمبىار زۇرتۇ بەكاردىت!

(۵) لە وەلامى پرسىاريلىكى چلاوازدا شەھريار گوتى نەم ئامىرى (۳) جۆر شىۋىي ژەنلىنى ھەمە:

A) جۈزە گروپىتىكىان ھەمە، موزىكى ئايىنى دەزدىن.

B) جۈزە گروپىتىكى تىزان (مەقام)ەكانى كەمانجى دەزدىن. بەرای تىمە مەبەستى لەو وشەي (مەقام)ە، (لاوك) چۈنكە كورددەكانى باكۈر تەنبا (لاوك) و (حەيران توڭ) يان ھەمە، نەم بىستۇرە مەقام بخۇننەن، وریا ئەحمدە.

C) گروپى سىيەم (ئەھلى سوننە)ان، ئەوانە كە لە تىزان (قۇچان) - كۆچان (يان پىن دەلىن، موزىكىيان نزىكى (شىكاك)ە، مەبەستى لە ھۆزى كوردى شىكاكە، دواتر گوتى: بەلام موزىكىيان تىكەل بە هي (تۈرك) و (فارس)ە، ولىسىر مەقام كارده كەن.

Ş e h r i y a r C e m s i d i

■ Dîmane: Wirya ehmed ■

Şehrîyari Cemşîdî salî (1971) le şarî (kirmaşan) le binarî kêwî (bêstûn) ï berz û sed teriz hatote dîniyâwe. Salî (1971) birwanamey (lîsanis - bekeloryos) ï le danışgîy taran - kolêjî hunere ciwanekan - beşî muzîk bedest hênewe. Sereta le temenî (16 -17) salîda le kirmaşan le ser destî (mehmûdî mîratî) ke hunermendêkî kurdî xelkî kirmaşane, destî be fîrbûnî amêrî kemançe kirduwe, ekatey destî be fîrbûwnî em amêrî kirduwe, serdemî şerî

(êraq - êran) buwe, boye zor narezayî mal widewruber le layek û tund rewekanîş le- layekî dî tûş hatuwe, ta diwacar be bêzarî şarî (kirmaşan) ï cêhêlawe û berew (taran) royiştuwê, xoşbextane her ew sale le kolêjî hunere ciwanekanî taran - le beşî muzîkda qibûlî bo hatuwe.

Le welamî pirsîyarêkî êmeda gutî: Le taran le kolêjî muzîkda notî kitêbekanî: (huneristan û ebû Hesen seba) ke le eslda bo amêrî (keman - Violin) nûsrawin, bo amêrî

(kemançe - coze) ş bekariyan dênin.

**Çilawaz: Wek genicêkî derçûy kolêjî muzik
derbarey mêtûy amêrî kemançe çit laye?**

Welam: Ew qiseyey (hêniyî core farmer) ke toş le kitêbî (amêrekani mosiqay kurdi) {1} da amajet pêdawe, ke delê: (danışwanî şarî - mekke - xudî amêrî kemançe û nawe farisiyekeşîyan le xelkî wilatî (mîsir) ewe, wergirt û ewanîş le (eyîwbîyekan) ewe, fêrî bibûn! Ca gutî: Minîş cext dekemewe ke emem xwenduwe wew qiseye be rast dezanim.

*dîsan le kitêbî (seyahetinamey ewlîya çelebî) da nûsrâwe: Amêrî (kemançe) lay ereb (rebabe) ye û yekemcar (farabî) dayihênewe, {2} ew zanaye diwacar le (nexîewan) be xak spêrdirawê, diyare ew serdeme ew nawçane le jêr deselatî wilatî êranda buwe.

*herweha (êrward birawin) delê: Le sedey (17) i zayînda amêrî (kemançe) le (êran) û (turkiyâ) ş bekartatuwe.

*dîsan le govarêkî êranda xwendûmetewe: Amêrî kemançe le amêrî (Spike Fide) ke amêrêkî jêdare wergîrawe!

*kemançeyekî biçûk be nawî (burhan) le ferhengî (nazim uteba) i farisîda nawî hatuwe, mêtûy bo (600 -700-) sal pêş degêrinewe.

*delê le turkiyâş amêrêkî kemançey dû jê be nawî (Ehmed qulu şukur) hebuwe.

**Çilawaz: Wek bizanîn le wilatî êranda
çen cor amêrî kemançeye heye?**

Welam:

Le (turkuman sehira) le bakûrî êranda amêrêkî (kemançe) heye, caran sê jêy hebû dengî tîje! ””

Le nawçey (luristan) amêrêkî kemançey heye, caran sê jêy buwe û her jêye dû dane buwe, wate ew sê jêye le rastîda (6) jê buwe, her dû jê lewane yek deng kok kirawin! Amêreke emro ciwar jêy takî heye, emey-

an wek amêrî (Violin) i rojhelatî (Re, La, Re, La) kok dekrêt.

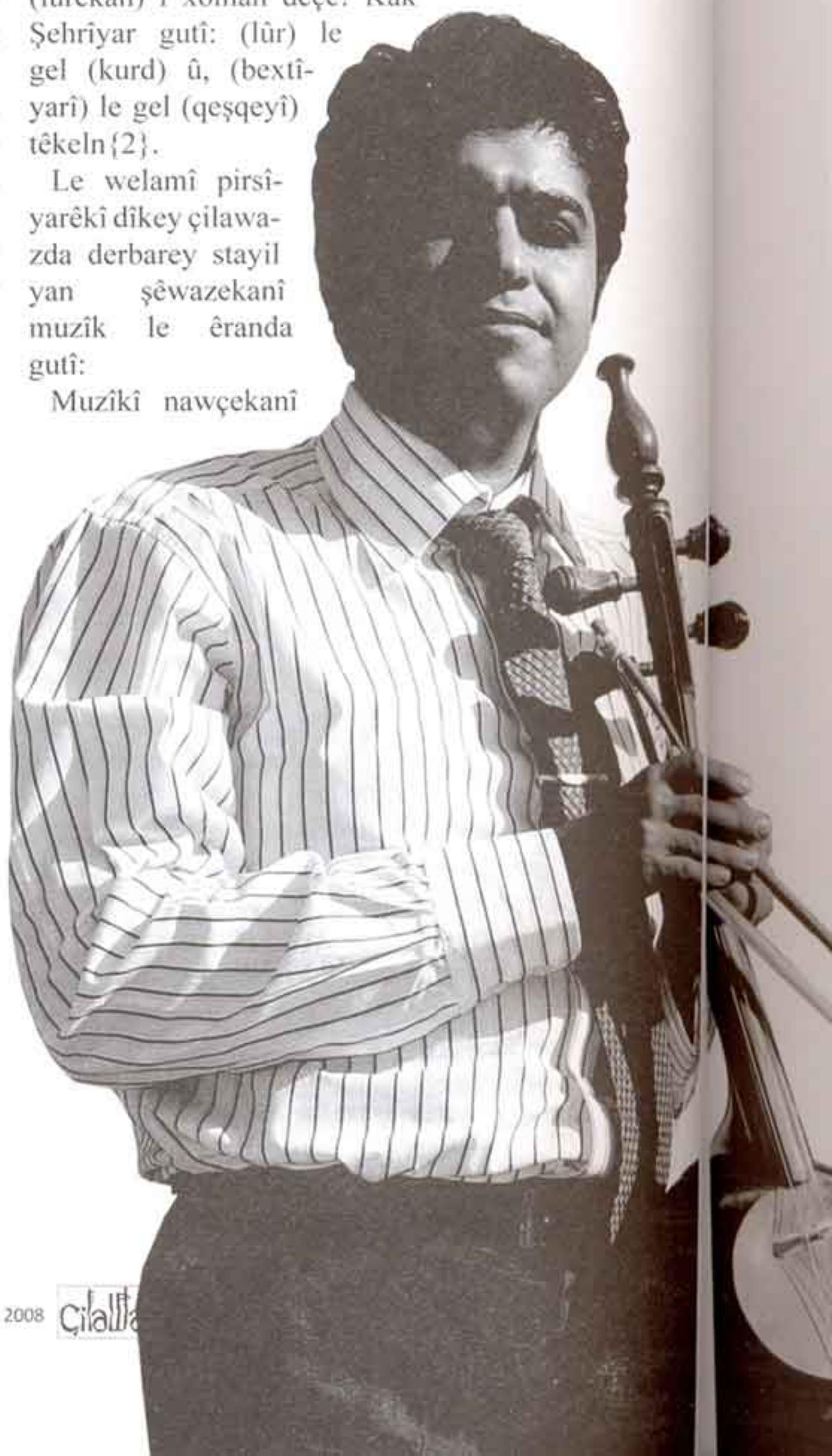
Amêrî kemançey êranî wek amêrî (Violin) waye û (4) jêy heyew bemcore kok dekrêt: (Sol, Re, La, Mi).

**Kemançeyekî dî le nawçey (bilûcstan) i
nizîk be sinûrî (pakistan)?**

Muzîkî (qeşqayî) bextîyarîyekan. Amêrî (kemançe) i emanêş cîyaye, zor be hî (lürekan) i xoman deçê! Kak Şehrîyar gutî: (lûr) le gel (kurd) û, (bextîyarî) le gel (qeşqeyî) têkeln{2}.

Le welamî pîrsî-
yarêkî dikey çilawa-
zda derbarey stayil
yan şêwazekanî
muzîk le êranda
gutî:

Muzîkî nawçekanî

(azbaycan witurkuman) nizîkin! Herçende ger be qûlî tojînewe bikeyn, hest be wirde cîyawazî nêwanî emaneş dekeyn!

Muzîkî nawçekanî: (lûr û bextîyârî) ş nizîkin, kemançey emane (kase) î amêreke le kasey heman amêrî nawçekanî tir gewretire, boye dengî amêrekeşîyan le hî ewanî tir bas ya gir tire, zaraweyan lûriye!

Muzîkî nawçekanî tir: Hî farisekan (muzîkî sunnetî) êrane, ke hî serdemî (sefewiyekan) e, boyan mawetewe û lesor hewit (dezga – meqam) î muzîkî êran saz-kirawe!

Cilawaz: *Diway ewey mawey (11) sale xwêndinî kolêjit tewaw kirduwe, dekirê boman bas keyit, lew katewe ta emro le gel çen girûp witîpî muzîkda kart kirduwe? Herweha ta emro çen berhemit wek: Parçe awazî muzîk bêt, ya Goranî ya hî tir datinawin?*

Welam: Carî yekem le gel girûpêk be nawî (çekat) ke karîyan muzîkî sunnetî farisî bû, karim kird, amêrekanî ew girûpe birîtî bûn le: Amêrî (qîçek) ke nizîkî amêrî (kemançeye) wile eslda hî nawçey (bilûcstan) e, herçende emro bote amêrêkî (mîlî) le sertapay êran, herweha amêrî (sentûr, amêrî t-ar, amêrî (bem t-ar – bas tar), amêrî (tunbek – zerb), amêrî uwid.

Herweha salî (2003) ke bo yekemcar le jîyanim da bûme dabeşkar wiserperştiyari tipî muzîkî (jî-war).

Her salî (2003) bû, tipî muzîkî (dî-lan) mi damezirand, emeş wek rêzlînan wihurmet danan bo hunermendî nemir (qadir dilan), lewkatewe ta emro kardekem, di-wabernamey tipî dîlan le salî (2007) da bû, lew konsîrtey diwayîda tenîya amêrekanî (Percussion) wate (kûbeyî – rezim) wamêrî (dut-ar) {4} û amêrî (kemançe) bûyin, zutir tipî dî-lan le rûy jimarey muzîkjenanewe gewretir

bû, yekem konsîrtî ew tîpe le salî (2004) le holi (rûdekî) le (taran) bû, her ew sale (kasêt) êkman bo Goranîbêj (yedullay Rehmanî) be tomar geyand, emroş berhemêkî niwêm be nawî (dengî kiwêstan) tomarkirduwe, ke tenîya muzîke û be amêrekanî (kemançe) û (Percussion) tomarkiraw, cige lewe çendîn awazî niwêm bo honirawey şayiranî wek (Ebdulla Peşêw) dana, mawetewe mawem bo birexsêt wem awazanem be tomar bigeyenim.

Cilawaz: *Beray êwe baştîrin kemançejenanî kurdî rojhelat kamanen?*

Welam: Natwanîn bilîyin baştîrin kimançejenan! Belam dekirê bilîyin naw-dartîrîyan ke emanen:

Keyihanî kelhur: Xelkî (kirmaşan) e û staylı taybetî xoy heye. Ke staylı sunnetî kirmaşane yan staylı nawçeyîye.

Erdeşîr kamkar.

Seydî ferec pûr.

Ewaney nawim birdin be tiwanan û berdewamîşin lekarkirdin.

Cilawaz: *Aya ta emro bo derewey êran bo karî (konsîrt) î muzîk çûyte? Ger belê bo çen şîwîn çûyte?*

Welam: Be mebestî (konsîrt) ta emro tenîya bo (dubey) çûme, ewîş le gel girûpî farisda buwe nek kurd! Cige lewe ta emro (4 5-) carîş bo başûrî Kurdistan bo çawpêkewtinî setelaytekanî: KurdistanTV û newrozTV wicarêkîş kurdsat bo taran bo lam hatûn her bo çawpêkewtin.

Cilawaz: *Hez dekeyn bizanîn pirojey hunerî ayindetan çîye?*

Welam: Yekem pirojem eweye (kompanîya) yek bidozmewe, bilawkirdinewey berheme niwêkem bo bigerte esto, cige lewe hendê (note) î awazekanî xomim laye, ger bikirêt be çapîyan bigeyenim, le dahatûşda demewê kitêbêk bo fîrbûnî amêrî (kemançe) binûsim, herweha emro ke bo başûrî Kurdistan hatûm, bew mebestey muzîkî

resenî kurdî lêre le başûrî Kurdistan baştir binasim.

Çilawaz: *Ber lewey danîşîn basî (kemançe) jenînî hunermendî nemir (mîrzade) tan kird, hez dekem nextê bo xwêneranî çilawazîşî bas keyit?*

Welam: Mamosta mîrzade waney amêrî kemançey pê gutûm, belam wane gutineke bew şeweyle buwe: Ew amêrî (kemançe) î dejenî wimniş seyrî dest wipence wişêwe girtinî kemançe wikewanekey û wirdekarî pencekanîm dekird û sûdim le hemû ewane debînî! Mîrzadey payeberz le jenînî kemançeda şewazêkî taybet be xoy hebû, le jenînî kemançey kesêkî tir nedeçû! Le sertapay êranda bigerêyit ew şewaze nîye! Çunke taybet bû bexoy.

Çilawaz: *Wek kemançe jenêkî ekadîmî ger dekrêt, hendê basî teknîkî em amêreman bo bikeyit?*

Welam: Zorbey teknîkekanî amêrî kemançe wek teknîkî amêre jêdarekanî dikey cihane, le gel eweşda hendê teknîkî taybetmend be xoy heye! Bo nimûne: Hendê notej (stekato) hen, ke be tiwanay xot detwanît lew amêreda derî keyit! Herweha em (kewane) yey amêrî (kemançe) î pê dejenirêt, le gel ew (kewane) yey amêrî (keman – Violin) î pê dejendirêt cîyan, emey diwayî (burxu) î heye, emeş bo tundkirdin wişil kirdinî müy kewanekye, herçî kewanî amêrî kemançeye, be pence dekrêt, kemançejen ewkare wate tundkirdinî muwekan dekat wilejêr kontrolî xoy daye, bew hoyewe wate be corî girtinî ew kewaneyey kemançewe, teknîkî zortirî le hî amêrî (keman – Violin) pê dekrêt!

Çilawaz: *Ey derbarey (kok) î amêrî kemançe, çen cor kok heye?*

Welam: Dû cor kok kirdinî kemançe le êranda bawe:

(La, Mi, La, Mi).

(La, Re, La, Re).

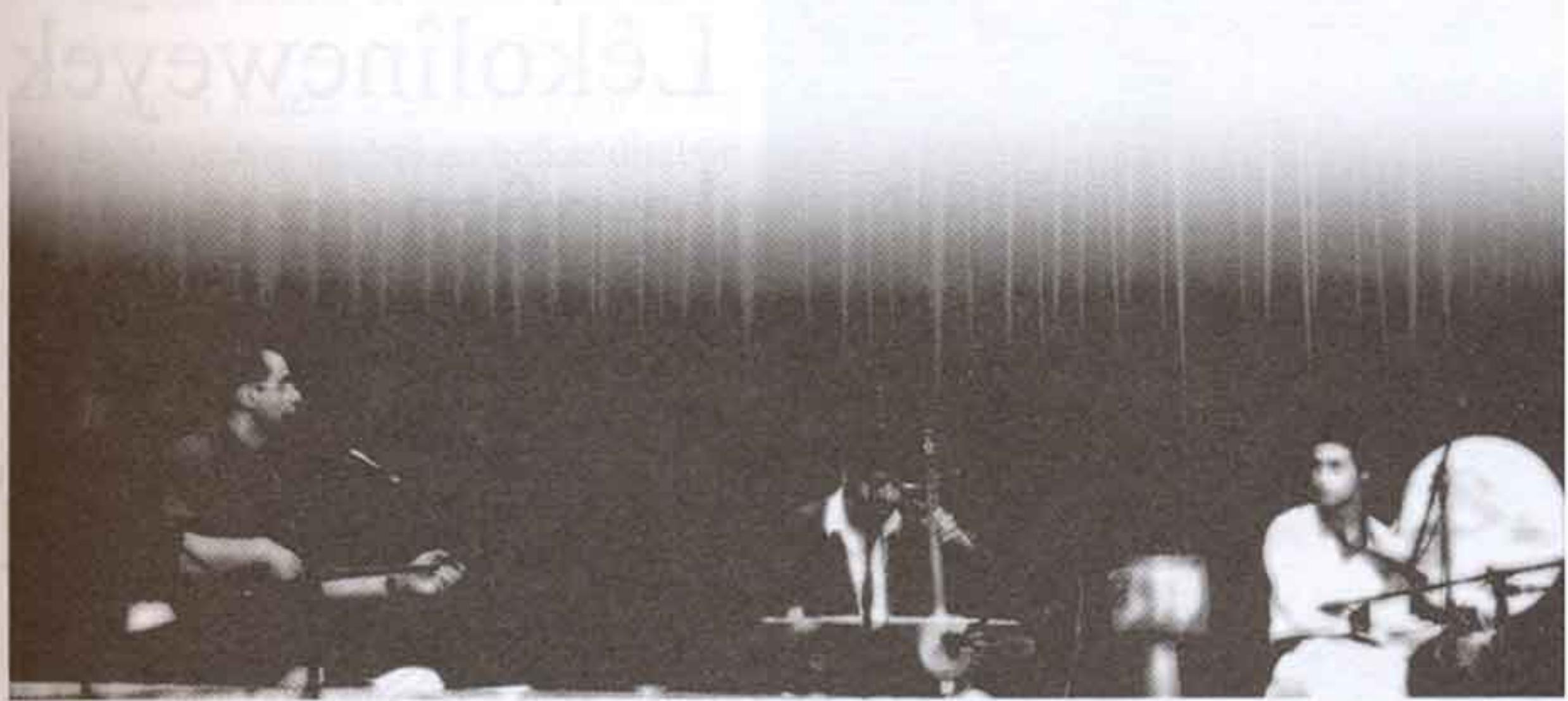
Cîya lewaney serewe kokî taybetîş heye: Emeyan katêk kemançejen bo nimûne meqamî (sêga) bijenêt, eger meqameke bo nimûne lesor (La kar) bû, jêy pêştir heman notej (La karbîmol) belam oktafêk nizmitir kok dekat! Emeş bo şîrîntirkirdinî jenînekeyetî.

Çilawaz: *Ey ger bipirsîn tiwanay em amêrî (kemançeye) mebestman le rûy tiwana û rûberî dengî amêrekeye, bo nimûne demanewê bizanîn kemançe le ci notêkî girewe dest pê dekat û ta ci notêkî berz detwanêt serkewêt?*

Kokî Amêrî kemançe

Ke le notî (sol) ya (la) î girî jêr her pênc hêlekewe ta notej (do) î ser her pênc hêlekane ewey xetêk be naw üyekîş le jêriyayetî!

Şayanî base emeş her qisey kake Şehrîyare: Xoştirîn dengekanî em amêrî kemançeyey ser çok, le notî (Mi) gir ser hêlî yekem dest pê dekat wita notî (Mi) berz ewey dekewête naw boşayı çiwaremewe.

1- Wirya Ehmed. Kitêbî (amêrekanî mosîqay kurdî) salî (1989) çapxaney roşinbîrî hewlêr. Lapere (152).

2- Hendê kes way bo deçin ke amêrî (rebabe) î arebe bîyaban nişînekan, kon-tir hem resen-tir bêt le amêrî (rubab - kemançe)! Keçî be pêy şiwêneware cêmawekan sax buwetewe, amêrî (kemançe) ke (kase – sindûqî deng) î xire, gelêk le amêrî (rebabe) kontire.

3- Qeşqeyî: Kak Şehrîyar delê: Qeşqeyî turkî muhacîrin! Katê (reza şâ) pêş (100) sal ewaney rawina, bo lay lûrekanî bextîyarî rayan kird! Dîsan le welamî pirsîyarî çilawazda bo nejadî (bextîyarî) kak Şehrîyar gutî: Nejad ya eslî (bextîyarî) lûrin, ewane hemûy le kitêbî (merdoxî) be nawî (mêjûy Kurdistan) da nûsrawin.

4- Amêrî (dut—ar) hî kurdekanî danıştûy nawçey (xurasan) e, cige le kurd (turkuman) û (qûçan) iş bekari dehênin, le êranda çend berew bakûr biçîn, ta (tacîk) û (qirqîz) bigre le (ermenistanîş em amêre bekardêt, belam le dû şiwêni yekem zortir bekardêt!

5- Le welamî pirsîyarêkî çilawazda kak Şehrîyar gutî: Em amêre (3) cor şêwey jenînî heye:

A- Core girûpêkîyan heye, muzîkî ayînî dejenin.

B- Core girûpêkî tirîyan (meqam) ekanî kirmancî dejenin. Beray ême mebestî lew wişey (meqam) e, (lawik) e, çunke kurekanî bakûr tenîya (lawik) û (heyiranok) yan heye, nem bîstuwe meqam bixwênin — Wirya Ehmed.

C- Girûpî sêyem (ehlî sunne) ne, ewane ke le êran (qoçan - koçan) yan pê delên, muzîkîyan nizîkî (şikak) e, mebestî le hozî kurdî şikake, diwatir gutî: Belam muzîkîyan têkel be hî (turk) û (faris) e wileser meqam kardeken.